

ПРЫСТУПКІ ДАСКАНАЛАСЦІ

АЛЕНА САСНОЎСКАЯ

Пералік імён славурых выпускнікоў мастацкай вучэльні імя А.Глебава нагадвае алфавітны паказальнік энцыклапедыі гісторыі беларускага мастацтва — Б.Аракчэў, Л.Асецкі, В.Грамыка, Л.Гумілеўскі, М.Данцыг, Л.Дударэнка, М.Казакевіч, А.Кашкурэвіч, І.Міско, Г.Паплаўскі, М.Савіцкі, М.Селяшчук, В.Шаранговіч, Л.Шчамялёў... І сталая фармулёўка «...залатымі літарамі ўпісаны...» — гэта пра іх.

Мінская мастацкая вучэльня адсвяткавала свой 60-гадовы юбілей: у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва адбылася выстава дыпломных работ выпускнікоў жывапіснага аддзялення 1960 — 1970-х гадоў, у Нацыянальнай бібліятэцы ў галерэі «Панарама» прадставілі творы сённяшніх навучэнцаў. Завяршылася святкаванне ўрачыстай вечарынай у Палацы культуры прафсаюзаў.

Цікава было паслухаць, як ацэньвалі ў прыватных размовах сваю вучобу выпускнікі «са стажам» і як яны паставіліся да сваёй сённяшняй «маладой змены»: «Сённяшнія навучэнцы апатычныя, няма бляску ў вачах, яны інфантальныя...» Старэйшае пакаленне крытыкавала ахвотна, але маладыя таксама па слова ў кішэнь не лезлі: «Традыцыі традыцыямі, але сацрэалізм, якія вы так добра эксплуатавалі, зараз безнадзейна састарэў, і цікавасць ім толькі гісторыкі мастацтва...»

На баку старэйшага пакалення — час. Выпускнікі 1950 — 1960 гадоў ужо паспелі стаць класікамі беларускага мастацтва. На баку маладых — таксама час, які пакажа, чаго вартыя іх амбіцыі.

Вучэльню імя А.Глебава называлі «выспай свабоды» сярод сацыялістычнага дагматызму — гэткая маленькая мастацкая Куба ў атачэнні «варожага» сацрэалістычнага свету. Але ад сацрэалізму нікуды не дзецца. Як слушна зазначыў дырэктар вучэльні Васіль Ясюк: «Асноўнымі творчымі тэмамі таго часу былі паэзія працоўных будняў і жорсткая праўда Вялікай Айчыннай. Нашы мастакі здолелі надаць суроваму стылю чалавечае аблічча».

На выставе ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва вельмі моцна адчуваўся подых мінулага. Валадарылі класічныя сюжэты і кампазіцыі: маці з малым на руках, змрочны блакадны Ленінград, вясковыя вяселлі, нацюрморты... А яшчэ — паркалёвыя сукенкі, рабочыя мазалі,

Д.Валынец. Вясна. Алей. 1997.
Кіраўнік Л.Раманоўскі.

коні... Назвы простыя, без выкрутасаў — «Сход», «Трактарысты», «У вёсцы», «Вясковыя дзяўчаты», «Лета», «Арэлі», «Будаўнікі». Дзяржава, адлюстраваная на гэтых палотнах, знікла, а творы — жывуць, фарбы не цьмянеюць — ззяюць ціхім святлом у невялікай музейнай зале. Нават іх аўтары — вядомыя сёння майстры — з

П.Шабуня. Арэлі. Алей. 1979.
Кіраўнік А.Малішэўскі.

цікавасцю пазіраюць на дыпломныя працы, свае першыя адказныя самастойныя творы, візітоўкі, з якімі яны ўваходзілі ў свет вялікага мастацтва. Агульнае ўражанне ад гэтай экспазіцыі — палотны пісалі сталыя людзі са сфарміраваным светапоглядам, якія адчувалі вір жыцця, вучыліся на традыцыях і творча перапрацоўвалі іх.

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі тым часам адкрылася яшчэ адна мастацкая выстава, дзе былі прадстаўлены 47 работ жывапісу, графікі, скульптуры, батыка і габелена «птушанят», сённяшніх навучэнцаў і нядаўніх выпускнікоў вучылішча-юбіляра. Многія дыпломныя праекты сведчаць, што іх аўтары імкнуцца да абагульненняў, філасофскіх разваг, да дыялогу з глядачом. Ёсць пранікнёныя, багатыя на адценні работы. Відавочна, што многія авалодалі традыцыямі класічнай школы, дэманструюць выдатныя выканальніцкія якасці, прадстаўляюць цікавыя пластычныя вышукі. У іх творах арганічна суіснуюць фантастычны і праявічна-звычайны свет, акадэмічныя напрацоўкі спалучаюцца з умоўна-дэкаратыўнымі падыходамі да вырашэння кампазіцыі. Маладыя з вялікай ахвотай звяртаюцца да гісторыі, да тэм нацыянальнага адраджэння, з цікавасцю малююць абстрактны ды працягваюць пошукі ў рэчышчы рэалістычнага жывапісу.

Пры гэтым экспазіцыя засведчыла і пэўныя спрэчныя тэндэнцыі, што выявіліся ў работах юных аўтараў. Фарбы ў іх творах сталі больш яркімі, эмоцыі — больш нястрымнымі і разняволенымі. Затое зніклі цікавыя сюжэты. Маюць месца партрэты сівелькіх бабулек у яблыневым садзе, ружова-зефірныя балерыны ў класічных позах, невыразныя, глушта наляпаныя на палатно блакітна-зялёныя пейзажы, якія нагадваюць недасканалыя

С.Стражэўскі. Вечар. Алей. 1978. Кіраўнік А.Салькоў.

падробкі пад імпрэсіянізм, а таксама архетыповыя трохвугольнікі з упісанымі ў іх вочкамі — стандартны набор постмадэрніста-пачаткоўца.

Абмежаваная колькасць тэм і сродкаў для іх выяўлення толькі на першы погляд падаецца нечым нечаканым. Сённяшняму маладому мастаку даводзіцца значна цяжэй, чым яго равесніку саракагадовай даўніны. Пісаць можна ўсё — у любой манеры. Але ці дастаткова дарослыя нашы юныя мастакі для гэтай свабоды? Так, яны маюць вялікую прастору для творчасці. Але гэтая прастора, што паўстае за шырока адчыненымі дзвярыма, палохае іх. Там — рух без правілаў. Сённяшні мастак-навуцэнец — як малое дзіця, што стаіць у кандытарскай краме і ніяк не можа выбраць паміж вялікай цукеркай і прыгожым пернікам. А потым ужо крытыку даводзіцца выбіраць паміж пернікам і бізуном, бо аналізаваць тое, чаго няма (творчы пошук, напрыклад) — гэта справа філосафа, а не мастацтвазнаўцы.

Безумоўна, моладзь, якая выйшла на вольны свет са сцен навучальных уста-

М.Рагалевіч. Сямейнае свята. Алей. 1964. Кіраўнік Л.Шчамялёў.

В.Краўцоў. Будаўнікі. Алей. 1978. Кіраўнік В.Маркавец.

ноў, будзе яшчэ досыць доўга шукаць сябе і сваё месца ў грамадскіх структурах і творчым асяродку. І далёка не ўсе застануцца на вышнім прафесійнай дзейнасці. У маладзёжных творах шмат цытат, рэмінісцэнцый, рэфлексійнасці, выпадковасці. Гэта натуральны працэс станаўлення майстра, калі толькі ён не робіцца «мімікрыяй» пройдзенага ў новай вопратцы. Сёння ў творчасці ўжо не

Мік.Ісаёнак. Мацярынства. Алей. 1973. Кіраўнік В.Лапчынскі.

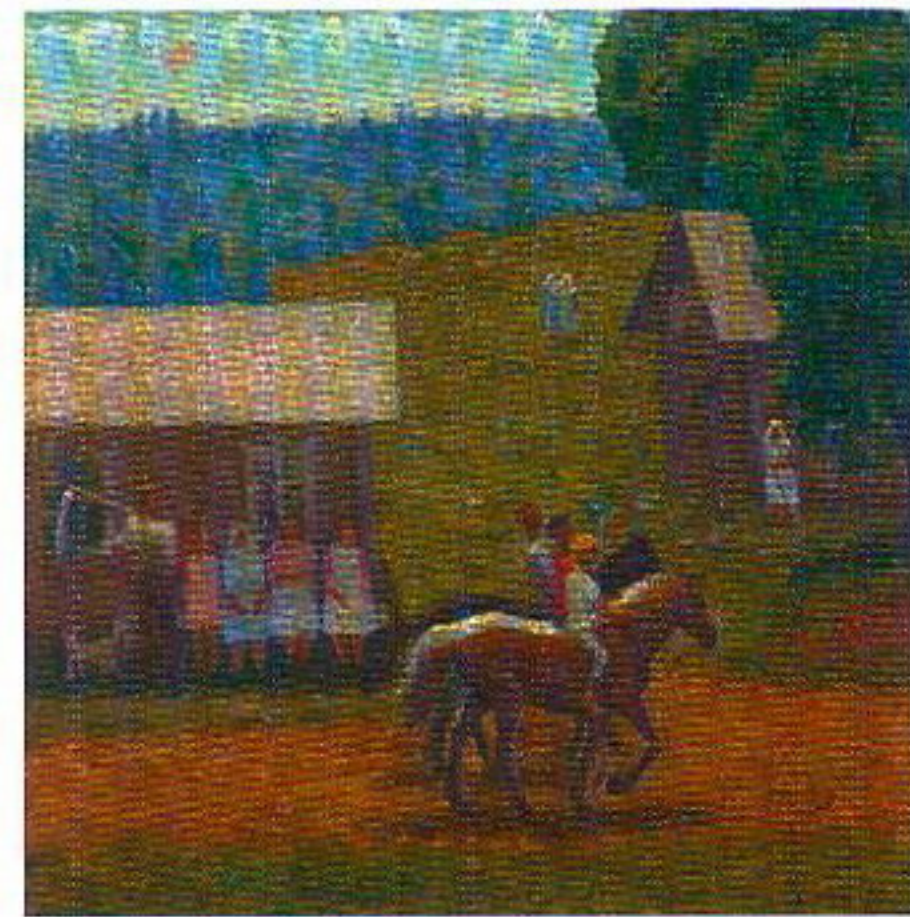
прыкрыешся гучнымі метафарамі. Новыя тэндэнцыі, новыя віды пластычных мастацтваў натуральна інтэгруюцца ў культурнае поле нашай краіны. Магчымасцей для аналізу сучасных еўрапейскіх тэндэнцый вельмі многа. І гэта не толькі друкаваная прадукцыя, але і жывы дыялог з заходнімі мастакамі, азнаямленне з іх творами на выставах у сталічных музеях. Ёсць магчымасць непасрэдных асабістых міжнародных кантактаў: удзел у сімпозіумах і пленэрах, біенале і трыенале розных відаў мастацтва. Іншая справа, што маладыя мастакоўскія сілы часта не могуць прафесійна апрацаваць інфармацыю, вызначыць прыярытэты для ўласнага досведу.

Але моладзь ва ўсе часы «прарывалася» за кошт здаровых амбіцый, працаздольнасці, імкнення да навацый, смеласці ў іх выкарыстанні. Важна пачуць і дапамагчы чыстаму голасу айчыннай мастацкай перспектывы. А такая перспектыва ў выпускнікоў Мінскага дзяржаўнага мастацкага вучылішча, безумоўна, ёсць.

Пройдзе час, і мы зможам вызначыць знакавыя імёны новых мастакоў, якія

пачыналі тут свой творчы шлях. І нават сёння ў спісе выпускнікоў мы бачым прозвішчы актыўных і ўжо вядомых творцаў. Нішто не перашкаджае ім стаць у будучым у шэраг іх больш знакамітых калег. Тут наша школа выпрацавала механізм захавання ўласнай самабытнасці, звязанай з прафесіяналізмам, сваім уласным бачаннем свету, жыццёвых рытмаў, праблем нацыянальнага. Гэты механізм — зарука таго, што школа будзе развівацца.

Сапраўды, мастацкая школа не з'яўляецца догмай, яна змяняецца пад уплывам

В.Ясюк. Лета. Алей. 1976. Кіраўнік В.Лапчынскі.

сучасных павеваў, запатрабаванасці ў некаторых спецыялізацыях, актуальнасці пэўных накірункаў мастацтва. Але база, аснова — акадэмічны малюнак, рэалістычныя традыцыі, набыцце ў першую чаргу майстэрства, выхаванне свабоды ў выкарыстанні тэхнічных сродкаў на карысць асноўнай высокай мастацкай ідэі, урэшце, выхаванне індывідуальнасці мастака — засталіся нязменнымі. ▲